

ФОРМУВАННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ МОЛОДИХ ФАХІВЦІВ НА РИНКУ ПРАЦІ

©Баранова К.К., Корнєєва Т.С., 2017

Підготовка кваліфікованих фахівців, що повністю відповідає сучасним світовим і національним тенденціям розвитку економіки і науки, є першочерговим завданням на шляху створення конкурентоспроможної високотехнологічної країни.

Актуальною є проблема недостатнього рівня задоволеності потреби роботодавців в кадрах, що здебільшого обумовлено неефективністю системи професійного самовизначення молоді, відсутністю систематизованої інформації щодо актуальних на ринку праці професій, низьким рівнем взаємодії між роботодавцями та освітньою сферою, недосконалістю існуючої системи освіти, зниженням якості підготовки студентів за рахунок зростання кількості приватних вищих навчальних закладів тощо. Все це загострює проблеми надлишку робочої сили з вищою освітою, при низькій якості підготовки молодих фахівців, зменшує віддачу від інвестицій у людський капітал і стримує розвиток економіки. Тому своєчасним є питання підвищення рівня конкурентоспроможності молодих фахівців задля забезпечення ефективного функціонування економіки та розв'язання проблем у цій сфері.

Однією з характерних причин виникнення молодіжного безробіття саме в Україні є, в першу чергу, наявна невідповідність структури підготовки кадрів вимогам економіки та низький рівень конкурентоспроможності випускників навчальних закладів. Окрім того, й недосконалість освітньої системи та відсутність налагоджених зв'язків між закладами освіти, державою та суб'єктами господарювання ще більше загострює проблему забезпечення підготовки конкурентоспроможних фахівців. За цих умов актуальним стає питання щодо необхідності розробки механізмів реформування освітньої системи та приведення результатів навчання у відповідність до чинних вимог. Передумовою цього процесу повинна стати комплексна оцінка відповідності якості підготовки сучасних фахівців вимогам роботодавців, це дасть змогу отримати об'єктивну інформацію щодо проблемних та найбільш критичних питань у компетентності молоді робочої сили та зробити запропоновані заходи реформування процесу навчання більш предметними [1].

Проблеми конкурентоспроможності робочої сили, у тому числі молодих фахівців на ринку праці досліджували такі науковці, як В. Близнюк, О. Грішнова, О. Єсіна, Л. Ільч, М. Кримова, Л. Лісогор, В. Медведь, І. Петрова та інші. Ці вчені розглядають основні напрями подолання проблем структурного дисбалансу, а також пропонують підходи щодо забезпечення конкурентоспроможності фахівців. Але, незважаючи на існуючі дослідження у цьому напрямі недостатньо вивченими залишаються питання формування конкурентоспроможності молодих фахівців.

Метою досліджень є розробка рекомендацій щодо забезпечення конкурентоспроможності молодих фахівців на ринку праці.

У результаті досліджень встановлено, що конкурентоспроможна особистість визначається здатністю адаптуватися до постійних змін суспільних умов, науково-технічного прогресу й нових видів діяльності та форм спілкування за умови збереження позитивного внутрішнього потенціалу. Іншим важливим і визначальним фактором щодо формування конкурентоспроможного фахівця на ринку праці є профорієнтація молоді, яка має бути системною. Доцільність формування такої системи визначається відсутністю у багатьох молодих людей життєвого досвіду, неготовністю проявляти ініціативу, приймати самостійні рішення, брати на себе відповідальність, наявністю психологічних проблем у спілкуванні з колективом та неготовністю до інтенсивної праці. Її головною метою є формування конкурентоспроможних фахівців, що дозволяє збалансувати попит і пропозицію на ринку праці.

Система професійної орієнтації молоді складається з чотирьох підсистем: логіко-змістовної, яка включає середню освіту учнів, розвиток їх інтересів і схильностей, максимально наближених до професійних, професійну консультацію, професійний підбір, соціально-професійну адаптацію; організаційно-функціональної, яка включає діяльність інституцій, відповідальних за підготовку молоді до свідомого вибору професії; управлінської, що передбачає збір і обробку інформації про процеси, явища або стан системи профорієнтації та її вдосконалення, вироблення програми дій та регулювання процесу їх реалізації; особистісної, що передбачає збір і обробку інформації про особистість задля її професійного самовизначення.

Взаємозв'язок підсистем забезпечують інституції, які функціонально організовують і управляють системою профорієнтації молоді. Наприклад, в Україні такими є державні та регіональні інституції, а в США – державні, федеральні та регіональні, а також базові, які наповнюють систему профорієнтації молоді логіко-змістовним смислом, направленим на формування конкурентоспроможного фахівця. Тобто система профорієнтації структурується за територіальним і базовим рівнем формування, де вона виконує діагностичну, навчальну, формуючу і розвиваючу функції, а сама профорієнтація є безперервним процесом і здійснюється цілеспрямовано на всіх вікових етапах [3].

У сучасному світі найрізноманітніших професій, коли вимоги до працівників швидко змінюються і багатьом з них декілька разів доводиться вирішувати проблему переходу до нової сфери діяльності, система профорієнтації має базуватися на підґрунті конкурентоорієнтованості та бути зв'язувальною ланкою між людиною, ринком праці і підприємствами.

Визначено, що об'єктивними факторами, які впливають на конкурентоорієнтованість молоді є: участь держави у профорієнтації та працевлаштуванні; стан ринку праці; стан ринку освітніх послуг; середній рівень заробітної плати; до суб'єктивних належать: наявність та реалізація особистого плану життя; активне навчання та самонавчання; розвиток підприємницьких здібностей, засвоєння професійної діяльності та подальше постійне її вдосконалення; самоконтроль та самодисципліна; постійне прагнення бути успішним; забезпечення свого благополуччя.

Найчастіше, для роботодавця, найвагомішим критерієм оцінки конкурентоспроможності є кількість років трудової діяльності, компетентність фахівця та ступінь відпрацьованості та розвиненості практичних навичок. В стандартній ситуації коефіцієнт пріоритетності цих критеріїв буде найвищим. Найменше значення для конкурентоспроможності має критерій соціальний статус та статевовікова структура населення, що свідчить про найнижче значення коефіцієнту для цих характеристик. Однак, наприклад в ситуації оцінки конкурентоспроможності молодого фахівця (випускника навчального закладу), що немає досвіду роботи, пріоритетність критеріїв буде змінюватись. В цьому випадку ключовим критерієм конкурентоспроможності буде глибина теоретичних знань, наявність унікальних знань, вмінь та навичок, середня тривалість періоду навчання та рівень освіти.

Вагому роль в системі критеріїв оцінки конкурентоспроможності фахівця, посідає відокремлена від складових компонента — вартість послуг праці. Розмір заробітної платні структура соціального пакету, яку бажає отримати фахівець, все це безпосередньо впливає на затребуваність фахівця. Споживач бажає отримати робітника, що найбільш відповідає його уявленням, витрачаючи на його утримання мінімальну кількість коштів. Однак не дивлячись на це, ступінь впливу даного критерію на споживчу оцінку конкурентоспроможності є не великим у порівнянні з якісними характеристиками фахівця [1].

На основі вищевикладеного можна визначити, що конкурентоспроможність фахівця є багатогранною категорією, яка включає в себе широке коло складових та формується під впливом як особистісних, так і загальнонаціональних чинників. Крім того, слід зазначити, що основні конкурентні переваги фахівця закладаються саме в системі освіти та формуються під її впливом протягом всього життя.

Сучасна система освіти не повністю справляється навіть із виконанням мінімально поставлених завдань, а саме надання якісної теоретичної освіти, формування світогляду та інтелектуального розвитку випускників. Однак причина низької конкурентоспроможності молодих

фахівців на ринку праці криється не лише в недосконалості системи підготовки кадрів, а й в соціально-адаптивному сприйнятті молоддю свого майбутнього та майбутнього своєї країни, відсутністю мотивації до отримання освіти та працевлаштування.

Пропонується впровадження таких заходів: налагодження соціально-партнерських відносин між сферою освіти, державою та роботодавцями з приводу підготовки, оцінки і майбутнього працевлаштування молодих фахівців; внесення змін до навчальних програм з метою наближення їх до практики; створення незалежної системи оцінювання якості вищої освіти, яка враховувала би усі вимоги усіх зацікавлених суб'єктів процесу підготовки кадрів; проведення належної молодіжної політики, спрямованої на формування у молоді відповідального ставлення до обрання майбутньої спеціальності, навчання та професійної самореалізації; створення системи стажування, основаної на результатах рейтингової успішності студентів, з можливістю їх подальшого працевлаштування.

1. Єсіна О.Г. Критерії оцінки якості підготовки сучасних фахівців / О.Г. Єсіна // *Теорія та методика навчання фундаментальних дисциплін у вищій школі: збірник наукових праць*. – Кривий Ріг: НМетАУ, 2012. – Вип. VII. – С. 84-90. – Режим доступу: <http://dspace.oneu.edu.ua/jspui/handle/123456789/1401>.

2. Медведь В.В. Основи формування конкурентоспроможності фахівця: чинники, складові, критерії / Медведь В.В. // *Теорія та методика управління освітою* - 2011. - № 7. – Режим доступу: http://umo.edu.ua/images/content/nashi_vydanya/metod_upr_osvit/v_7/9.pdf.

3. Кримова М.О. Оцінка конкурентоспроможності молодих фахівців з економічною освітою на ринку України / М.О. Кримова // *Демографія та соціальна економіка* - 2015. - № 2 (24). - С. 53-64. – Режим доступу: [http://dse.org.ua/archive/24/2\(24\)_2015.pdf](http://dse.org.ua/archive/24/2(24)_2015.pdf).

4. Столярук Х.С. Модель формування конкурентоспроможності фахівця / Х. С. Столярук // *Вісник Національного технічного університету "ХПІ". Технічний прогрес та ефективність виробництва*. - 2013. - № 45. - С. 144-150. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vcpiip_2013_45_23.

5. Петренко М.М., Корнєєва Т.С. Інтелектуальний розвиток студентів - основний шлях підвищення якості людського капіталу // *Актуальні проблеми розвитку підприємств в умовах нестабільної економіки: матеріали Міжнар. наук.-практ. інтернет-конф., 15 груд. 2015 р.* - Кіровоград, 2015. - С. 128-130. - Режим доступу: <http://dspace.kntu.kr.ua/jspui/handle/123456789/3278>.